

Psikolojik Testler

İlkeler, Uygulama ve Tanıtım

Editörler:

Yasemin YAVUZER

Zeynep KARATAŞ

Editörler: Prof. Dr. Yasemin YAVUZER - Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ

PSİKOLOJİK TESTLER **İlkeler, Uygulama ve Tanıtım**

ISBN 978-605-241-809-3

DOI 10.14527/9786052418093

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2019, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Psikolojik danışma, psikoloji ve psikiyatri alanında çalışan uzmanların sıklıkla karşılaştığı psikolojik değerlendirme, genel olarak, uygulanan bir takım test dışı teknikler ile psikolojik testlerin sonuçlarını birlikte değerlendirerek ve yorumlayarak bir danışanın sahip olduğu zorlukları açıklamak ve işleyişini geliştirmeye yardımcı olacak müdahaleler ve destekleri önermek amacıyla yapılmaktadır.

PSİKOLOJİK TESTLER İLKELER, UYGULAMA VE TANITIM kitabı, yukarıda belirtilen alanlarda çalışan uzmanlara ve bu alanlarda eğitim gören lisans, yüksek lisans, doktora öğrencilerine temel bir kaynak olmayı hedeflemektedir. Her biri alanında uzman yazarlarca yazılmış ve psikolojik testlerin ilkeleri, uygulanması ve tanıtımını ele alan bu kitap, 15 bölümden oluşmaktadır. Kitabın ilk bölümlerinde psikolojik değerlendirme ve psikolojik testlerle ilgili kavramlar, tarihçe, etik kurallar, psikolojik değerlendirme raporu yazma, zekâ testleri, gelişimsel değerlendirme amacıyla kullanılan testler, objektif ve projektif kişilik testleri, değer, ilgi ve tutum ölçekleri hakkında bilgiler sunulurken diğer bölümlerinde kariyer, okul, rehabilitasyon, ruh sağlığı ve aile psikolojik danışma alanları ve bu alanlarda kullanılan psikolojik testler tanıtılmaktadır. Kitapla ilgili her türlü öneri ve katkılarınız bizleri güçlendirecektir.

Kitabın alanda çalışan uzmanlara ve alan öğrencilerine yararlı olması dileğiyle...

Editörler

Prof. Dr. Yasemin YAVUZER

Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ

Bölümler ve Yazarları

Editörler: Prof. Dr. Yasemin YAVUZER - Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ

- 1. Bölüm: Psikolojik Değerlendirme ve Testler**
Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- 2. Bölüm: Psikolojik Testlerin Tarihçesi ve Gelişimi**
Dr. Öğr. Üyesi İzzet PARMAKSIZ
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- 3. Bölüm: Psikolojik Testlerin Kullanımı ve Etik Kurallar**
Dr. Öğr. Üyesi Seval KIZILDAĞ
Adıyaman Üniversitesi
- 4. Bölüm: Psikolojik Değerlendirme Raporu Yazma**
Prof. Dr. Yasemin YAVUZER
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- 5. Bölüm: Psikolojik Testlerin Özellikleri**
Dr. Öğr. Üyesi Güçlü ŞEKERCİOĞLU
Akdeniz Üniversitesi
- 6. Bölüm: Zekâ ve Ölçülmesi**
Doç. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU
Aksaray Üniversitesi
- 7. Bölüm: Gelişimsel Değerlendirme**
Dr. Öğr. Üyesi Ferah ÇEKİCİ
İstanbul Medipol Üniversitesi
- 8. Bölüm: Kişiliğin Değerlendirilmesi**
Doç. Dr. Özlem TAGAY
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

- 9. Bölüm: Değer, İlgi ve Tutumların Ölçülmesi**
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep AYDIN SÜNBÜL
Kocaeli Üniversitesi
- 10. Bölüm: Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Dr. Öğr. Üyesi Suat KILIÇARSLAN
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin YAVUZER
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
- 11. Bölüm: Kariyer Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK
Çukurova Üniversitesi
- 12. Bölüm: Okul Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Doç. Dr. Binnaz KIRAN
Mersin Üniversitesi
- 13. Bölüm: Rehabilitasyon Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- 14. Bölüm: Ruh Sağlığı Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Doç. Dr. Bilge UZUN
Bahçeşehir Üniversitesi
Uzm. Psik. Dan. Sibel Zeynep TAŞKIN
Bahçeşehir Üniversitesi
- 15. Bölüm: Aile Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testlerin Kullanımı**
Dr. Öğr. Üyesi Suat KILIÇARSLAN
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME VE TESTLER

Psikolojik Değerlendirme.....	2
Psikolojik Değerlendirme Nedir?.....	2
Psikolojik Değerlendirmenin Amaçları Nelerdir?	2
Psikolojik Değerlendirme Süreci.....	3
Psikolojik Değerlendirme Araçları	3
Psikolojik Değerlendirme Ekibi	8
Psikolojik Değerlendirme Ortamı.....	9
Psikolojik Test Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme	10
Psikolojik Testler.....	11
Psikolojik Test Nedir?	11
Araç Olarak Psikolojik Testler	13
Psikolojik Test Türleri.....	14
Psikolojik Değerlendirme ve Psikolojik Testlerin İlişkisi.....	16
Özet	18
Sorular.....	19
Kaynaklar	22

2. BÖLÜM

PSİKOLOJİK TESTLERİN TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ

19. Yüzyılın Sonuna Kadar Dünyada Psikolojik Testlerin Gelişimi.....	24
19. Yüzyılın Sonundan Günümüze Kadar Dünyada Psikolojik Testlerin Gelişimi ...	27
Meslek/Kariyer Alanında Modern Testin Gelişimi	29
Modern Psikolojik Testlerin Gelişimi.....	34
Türkiye'de Psikolojik Testlerin Tarihçesi ve Gelişimi.....	36
Türkiye'de Psikolojik Testlerin 20. Yüzyıla Kadar Olan Gelişimi.....	36
Türkiye'de Psikolojik Testlerin 20. Yüzyıldan Günümüze Kadar Olan Gelişimi..	36
Özet	40
Sorular.....	42
Kaynaklar.....	45

3. BÖLÜM

PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI VE ETİK KURALLAR

Psikolojik Testler ve Karar Verme	50
Psikolojik Test Uygulamaya Hazırlık.....	52
Rapport Kurma.....	52
Bilgilendirme	53
Psikolojik Testlerin Uygulandığı Ortamın Özellikleri.....	56
Psikolojik Test Uygulayıcısının Özellikleri	59
Genel Özellikleri ve Eğitimi.....	59
Uygulama Sırasındaki Davranış Özellikleri.....	62
Psikolojik Testi Alan Bireylerin Özellikleri.....	65
Sağlık Durumu	65
Güdülenme Düzeyi	66
Psikolojik Test Sonuçlarının Yorumlanması.....	66
Psikolojik Test Sonuçları Hakkında Bilgi Verilmesi	67
Testi Alan Kişiye.....	67
Aile ve Diğerlerine	67
Psikolojik Testlerin Kullanımına İlişkin Etik Kurallar	69
Özet	73
Sorular.....	75
Kaynaklar.....	78

4. BÖLÜM

PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME RAPORU YAZMA

Psikolojik Değerlendirme Raporlarının Özellikleri.....	81
Psikolojik Değerlendirme Raporlarının Amaçları.....	81
Psikolojik Değerlendirme Raporlarının Organizasyonu	83
Psikolojik Değerlendirme Raporları ile İlgili Diğer Önemli Konular	91
Psikolojik Değerlendirme Raporlarının Uzunluğu.....	91
Psikolojik Değerlendirme Raporlarının Yönlendirme Kaynağının İhtiyaçlarını Dikkate Alması.....	93
Geribildirim	94
Psikolojik Değerlendirme Raporlarında Bilgisayar Kullanımı	95
Psikolojik Değerlendirmede Etik Kurallar.....	96
Özet	99
Sorular.....	101
Kaynaklar.....	104

5. BÖLÜM

PSİKOLOJİK TESTLERİN ÖZELLİKLERİ

Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Psikometrik Nitelikler.....	106
Ölçmede Hata ve Geçerlilik Güvenilirlikle İlişkisi	108
Geçerlilik	111
Güvenilirlik	128
Özet	149
Sorular.....	151
Kaynaklar	155

6. BÖLÜM

ZEKÂ VE ÖLÇÜLMESİ

Zekâ: Genel Bir Bakış.....	163
Zekânın Anlamı ve Doğası	164
Zekânın Faktör-Analitik Kuramları.....	165
Spearman'ın İki Faktör Kuramı	165
Cattell-Horn ve Carroll (CHC) Kuramı	168
Zekâ Testleri	177
Stanford-Binet Zekâ Testi-SB5	177
Wechsler Zekâ Testleri	180
Anadolu-Sak Zekâ Testi-ASİS	187
Leiter Zekâ Testi	189
Porteus Labirentleri Zekâ Testi.....	191
Kohs Küpleri Testi.....	193
Goodenough-Harris İnsan Resmi Çizme Testi.....	196
Farklı Yetenek Testleri-DAT (Differential Aptitude Test Battery)	202
Özet	205
Sorular	207
Kaynaklar.....	210

7. BÖLÜM

GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRME

Gelişimsel Değerlendirmenin Önemi	219
Gelişimsel Sorunlar: Genel Bir Bakış	221
Normal (Tipik) Gelişim Nedir?	221
Anormal (Atipik) Gelişim Nedir?	226
Gelişimsel Bozukluklar	229

Gelişimsel Değerlendirme Testleri	230
Denver II Gelişimsel Tarama Testi	230
Ankara Gelişim Tarama Envanteri-AGTE	235
Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı-GEÇDA	239
Peabody Resim-Kelime Testi-PRKT	240
Türkçe Erken Dil Gelişim Testi 3-TEDİL 3	243
Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi-TİFALDİ.....	248
Bender-Gestalt Görsel Motor Testi-BGT	252
Metropolitan Okul Olgunluğu Testi-MOOT	255
Özet	258
Sorular.....	260
Kaynaklar	264

8. BÖLÜM

KİŞİLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kişilik: Genel Bir Bakış.....	269
Kişilik Kuramları	271
Ayrıcı-Özellik Yaklaşımı	271
Psikodinamik Yaklaşım	272
Varoluşçu/İnsancıl Yaklaşım.....	274
Davranışçı Yaklaşım	275
Bilişsel Yaklaşım	276
Kişilik Değerlendirme Araçlarının Özellikleri.....	276
Objektif Kişilik Testleri	278
Hacettepe Kişilik Envanteri-HKE	278
Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri-MMPI	281
Edwards Kişisel Tercih Envanteri-EPPS.....	284
Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği.....	287
16 Kişilik Faktörü Envanteri-16PF	290
Projektif Kişilik Testleri.....	292
Rorschach Mürekkep Lekesi Testi-RMLT.....	293
Tematik Algı Testi-TAT	295
Çocuklar için Algılama Testi-CAT	297
Beier Cümle Tamamlama Testi	298
Beier Cümle Tamamlama Testi Madde Çözümleme Kâğıdı Form A	300
Beier Cümle Tamamlama Testinde Olumsuz Değerlendirilebilecek İfadeler	300
Rotter Cümle Tamamlama Testi- RCTT.....	304
Luisa Düss Psikanalitik Öykü Testi.....	305

Özet	306
Sorular.....	308
Kaynaklar.....	312

9. BÖLÜM

DEĞER, İLĞİ VE TUTUMLARIN ÖLÇÜLMESİ

Değer: Genel Bir Bakış.....	319
Değerlerin Ölçülmesi.....	320
Değer Ölçümünde Kullanılan Testler	323
Schwartz Değer Listesi.....	323
Yaşam Değerleri Ölçeği	324
Rokeach Değerler Envanteri	326
Değer Yönelimleri Ölçeği	328
İlgi: Genel Bir Bakış	329
İlgilerin Ölçülmesi.....	330
İlgilerin Ölçümünde Kullanılan Testler	331
Strong İlgi Envanteri.....	331
Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri	333
Tutum: Genel Bir Bakış.....	335
Tutumların Ölçülmesi.....	336
Tutum Ölçekleri.....	337
Thurstone Ölçekleri	337
Guttman Ölçekleri	338
Likert Tipi Ölçekler.....	339
Bogardus Sosyal Mesafe Ölçeği.....	340
Tutum Ölçeği Örnekleri	341
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form-PYAİTÖ-KF.....	341
Ana Baba Tutum Ölçeği	342
Okula Yönelik Tutum Ölçeği	343
Özet	344
Sorular.....	346
Kaynaklar.....	349

10. BÖLÜM

PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bir Bakış.....	352
Psikolojik Danışma Uzmanlık Alanları.....	354
Psikolojik Danışma Alanında Testlerin Kullanımı ve Değerlendirme.....	355
Psikolojik Danışma Sürecinde Psikolojik Test ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı.....	357
Danışan Tarafından Sunulan Problemin Tanımlanması Aşamasında Psikolojik Test ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı.....	358
Müdahale Planının Oluşturulması Aşamasında Psikolojik Test ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı	359
Psikolojik Danışma Sürecini Değerlendirmede Psikolojik Test ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı	360
Psikolojik Danışma Sonuçlarını Değerlendirmede Psikolojik Test ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı	362
Özet	367
Sorular.....	369
Kaynaklar	373

11. BÖLÜM

KARİYER PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Kariyer Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bir Bakış.....	379
Kariyer Psikolojik Danışma Alanında Psikolojik Testlerin Kullanımı.....	381
Kariyer Psikolojik Danışma Alanında Kullanılan Psikolojik Testler	383
Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği-KKVGÖ-TLF	383
Mesleki Bağlılık Ölçeği-MBÖ	385
Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği-KUYÖ	386
Mesleki Karar Envanteri-MKE	387
Mesleki Olgunluk Ölçeği-MOÖ	389
Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği-MSAOİÖ	390
Kariyer Karar Ölçeği-KKÖ	392
Kariyer Kaygısı Ölçeği-KKÖ.....	393
Mesleki Değer Envanteri-MDE.....	395
Mesleki Kişilik Tipleri Envanteri-MKTB.....	396
Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği- MKVYÖ.....	397
Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği-ÇKGÖ	398
Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği Kısa Formu-KKYBÖ-KF	400

Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği-MSBÖ.....	401
Kariyer Engelleri Ölçeği-KEÖ	402
Kariyer Geleceği Ölçeği-KARGEL.....	404
Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği- KSAEÖ	405
Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği-MSADÖ.....	406
Kariyer Hedefi Geribildirim Ölçeği-KKGÖ	407
Gelecek Vizyonları Ölçeği-GVÖ	409
Kariyer ve Yetenek Gelişimi Öz Yeterlik Ölçeği-KYGÖYÖ	411
Mesleki Doyum Ölçeği-MDÖ	412
Öğrenci Kariyer Yapılandırma Envanteri-ÖKYE	413
Özet	415
Sorular.....	416
Kaynaklar	418

12. BÖLÜM

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Okul Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bir Bakış	423
Okul Psikolojik Danışmanların Sahip Olması Gereken Özellikler.....	424
Okul Psikolojik Danışmanlarının Eğitimi	426
Okul Psikolojik Danışmanlarının Rollerini.....	427
Okul Psikolojik Danışma Alanı ve Psikolojik Testler	428
Okul Psikolojik Danışma Alanında Testlerin Kullanımı ile İlgili Etik Standartlar..	429
Okul Psikolojik Danışma Alanında Kullanılan Testler	431
Akran Baskısı Ölçeği-ABÖ	432
Akran Zorbalığı Ölçeği: Çocuk Formu- AZÖ: ÇF	433
Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu-AZÖ: EF	434
Kar-Ya Saldırganlık Ölçeği-KAR-YA SÖ.....	436
Saldırganlık Ölçeği-SÖ	437
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği-BPSÖ	438
Westside Sınav Kaygısı Ölçeği-WSKÖ	439
Çocuklarda Sınav Kaygısı Ölçeği	440
Sınav Kaygısı Envanteri	441
Algılanan Okul Yaşantıları Ölçeği-AOYÖ	443
Okula Bağlılık Ölçeği-OBÖ	444
Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği-OOTÖ	445
Çocuklar için Yılmazlık Ölçeği.....	446

Özet	447
Sorular.....	448
Kaynaklar	451

13. BÖLÜM

REHABİLİTASYON PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Rehabilitasyon Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bir Bakış.....	455
Tarihsel Süreç.....	457
Rehabilitasyon Psikolojik Danışma Alanında Kullanılan Testler	461
Zekâ ve Yetenek Testleri	461
Gelişimsel Tarama Testleri	461
Uyumsal Davranış Testleri	461
Vineland Uyum Davranış Ölçeği I	461
Vineland Uyum Davranış Ölçeği II.....	463
AAMD Uyumsal Davranış Skalası	465
Davranış Değerlendirme Ölçekleri.....	466
Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği-ÇDDÖ	466
Sorun Davranışlar Kontrol Listesi-SDKL	468
Vineland Sosyal Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği-VSDEÇÖ	469
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Buzukluğunda Kullanılabilecek Testler.....	471
Conners-Wells Ergen Öz Bildirim Ölçeği (Uzun Formu).....	471
Conners Ana Baba Dereceleme Ölçeği-Uzun Formu	472
Conners Öğretmen Dereceleme Ölçeği-Uzun Formu	473
Wender-Utah Derecelendirme Ölçeği	474
Vanderbilt Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Aile Değerlendirme Ölçeği	475
Dünya Sağlık Örgütü Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Kendi Bildirim Ölçeği-ASRS.....	476
Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanı Ölçeği-Okul Derecelendirme Ölçeği.....	477
Bourdon Dikkat Testi	478
Otistik Bozuklukta Kullanılabilecek Birtakım Testler	481
Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği 2-GOBDÖ 2	481
Değiştirilmiş Erken Çocukluk Dönemi Otizm Tarama Ölçeği-D-EÇOTÖ 482	
Çocukluk Otizmi Derecelendirme Ölçeği-ÇODÖ.....	484
Engellilerde Yaşam ile İlgili Testler	485
Dünya Sağlık Örgütü Engellilerde Yaşam Kalitesi Modülü-WHOQOL-DIS	485

Tutum Ölçekleri.....	487
Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği	487
Özrürlürlere Yönelik Tutum Ölçeği-ÖYTÖ.....	488
Sosyal Kabulü Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeği.....	489
Sosyal Kabul Ölçeği.....	490
Özet	490
Sorular.....	492
Kaynaklar.....	495

14. BÖLÜM

RUH SAĞLIĞI PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Ruh Sağlığı Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bir Bakış.....	501
Ruh Sağlığı Psikolojik Danışma Alanında Kullanılan Testler	503
Semptom Değerlendirme Ölçeği-SCL 90 R	504
Kısa Semptom Envanteri-KSE.....	507
Beck Depresyon Envanteri-BDE	508
Beck Umutsuzluk Ölçeği	510
Çocuklar için Depresyon Envanteri	511
Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri-DSKE	512
Benlik Kuramı Ölçeği-BKÖ	514
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği-RSES	516
Öznel İyi Oluş Ölçeği-ÖİÖ	517
Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği.....	518
Otomatik Düşünceler Ölçeği-ODÖ	520
Olumsuz Davranışlar Ölçeği	521
Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği-BÇÖ.....	522
Beck Anksiyete Envanteri-BAE	523
Özet	524
Sorular.....	527
Kaynaklar	530

15. BÖLÜM

AİLE PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANI VE PSİKOLOJİK TESTLERİN KULLANIMI

Aile Psikolojik Danışma Alanı: Genel Bakış.....	537
Aile Psikolojik Danışma Alanında Psikolojik Testlerin Kullanımı.....	537
Aile Psikolojik Danışma Alanında Kullanılan Psikolojik Testler	540
Aile Psikolojik Danışma Alanında Yurt Dışında Sıklıkla Kullanılan Psikolojik Testler	540
Aile Psikolojik Danışma Alanında Türkiye'de Sık Kullanılan Psikolojik Testler.....	545
Aile Değerlendirme Ölçeği-ADÖ	546
Evlilik Doyum Ölçeği-EDÖ	547
Evlilik Uyum Ölçeği-EUÖ	549
Çocuklar için Boşanmaya Uyum Envanteri-ÇBUE	551
Çatışma Yönetim Biçimleri Ölçeği-ÇYBÖ	552
Çift Uyum Ölçeği-ÇUÖ	554
Evlilik Çatışması Ölçeği	555
Aile Psikolojik Danışma Alanında Psikolojik Test Kullanmanın Zorlukları ve Test Dışı Tekniklerin Kullanımı	557
Genogramlar	557
Aile Görev Raporajı.....	560
Aile Heykeli (Aile Dizilimi)	560
Diğer Haritalama Teknikleri.....	561
Özet	562
Sorular.....	564
Kaynaklar	568
Yazarlar Hakkında.....	571

TABLULAR LİSTESİ

1. BÖLÜM

Tablo 1. Psikolojik Test Tanımının Temel Öğeleri	12
Tablo 2. Psikolojik Test Türleri	15

3. BÖLÜM

Tablo 1. Test Kullanımında Uluslararası Öneriler	50
Tablo 2. Psikolojik Test Sürecine Katılanlar ve Rollerini	59

5. BÖLÜM

Tablo 1. Madde Sayısı ile Güvenirlik Arasındaki İlişki	142
--	-----

6. BÖLÜM

Tablo 1. Stanford-Binet (SB5) ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) IQ Sınıflandırması	162
Tablo 2. Gardner'a Göre Zekâ Alanları.....	176
Tablo 3. WAIS-IV Zekâ Testi Alt Ölçekleri ve Alt Ölçek Bilgileri	181
Tablo 4. WISC-R Zekâ Testi Alt Ölçekleri ve Alt Ölçek Bilgileri.....	185
Tablo 5. Goodenough-Harris İnsan Çizme Testi Puan Tablosu.....	197
Tablo 6. Goodenough-Harris İnsan Çizme Testi Puanlama Kriterleri	198

8. BÖLÜM

Tablo 1. HKE Alt Ölçekleri	279
Tablo 2. 16PF Envanteri Alt Ölçekleri	290
Tablo 3. Alt Ölçeklere Yönelik Maddelerin Dağılımı.....	292

14. BÖLÜM

Tablo 1. Aile Ortamı Ölçeğinin Boyutları ve Alt Ölçekleri.....	545
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ**5. BÖLÜM**

Şekil 1. Geçerlilik Sorgulama Yöntemleri Kapsam Geçerliliği	115
Şekil 2. Zamandaş Geçerlilik (Doğru Orantılı Ölçüt)	119
Şekil 3. Zamandaş Geçerlilik (Ters Orantılı Ölçüt)	120
Şekil 4. Yordama Geçerliliği	121
Şekil 5. Gerçek Puan Tahmininde %68, %95 ve %99 Olasılık Alanları.....	132
Şekil 6. Güvenilirliği Kestirim Yöntemleri	133
Şekil 7. Test-Tekrar Test Yöntemi	134
Şekil 8. Eşdeğer (Paralel) Testler Yöntemi.....	136
Şekil 9. Test Yarılama (Eşdeğer Yarılar/İki Yarı Güvenilirliği) Yöntemi.....	139
Şekil 10. Madde Sayısı ile Güvenilirlik Arasındaki İlişki	142

6. BÖLÜM

Şekil 1. Spearman "g" ve "s" İlişkisi	166
Şekil 2. Spearman "g"nin İçeriği	167
Şekil 3. Cattell-Horn Gd-Gc Yatırım Modeli.....	170
Şekil 4. Carroll'un Üç Katmanlı Modeli	171
Şekil 5. Wechsler Testlerinin Tarihçesi	180
Şekil 6. Porteus Labirentleri Zekâ Testi	192

7. BÖLÜM

Şekil 1. Motor Gelişimin Ardışıklığına İlişkin Örnek	223
Şekil 2. Denver II Gelişimsel Tarama Testi –Türkçe Formuna Ait Gelişim Alt Testleri ve Profil Kağıdına İlişkin Örnek Bir Kesit	233
Şekil 3. Ankara Gelişim Tarama Envanteri Test Formundan 36 Aydan 47 Ay Sonuna Kadar Olan Maddelerden Örnek Bir Kesit.....	237
Şekil 4. Peabody Resim-Kelime Testi'nden Örnek Bir Kart.....	241
Şekil 5. TEDİL-3 Alt Testlerinde Kullanılan Madde Tiplerine İlişkin Örnekler.....	245
Şekil 6. Form A İfade Edici Dil Alt Testi Maddelerine İlişkin Örnek Bir Kesit	245
Şekil 7. Form B İfade Edici Dil Alt Testi Maddelerine İlişkin Örnek Bir Kesit.....	246
Şekil 8. Form A Alıcı Dil Alt Testi Maddelerine İlişkin Örnek Bir Kesit.....	246
Şekil 9. Form B Alıcı Dil Alt Testi Maddelerine İlişkin Örnek Bir Kesit	247
Şekil 10. TİFALDİ- AD Uygulama Kitapçığından Örnek Bir Kart	248
Şekil 11. TİFALDİ- İD Uygulama Kitapçığından Örnek Bir Kart.....	249
Şekil 12.TİFALDİ- AD Puanlama Formu Örnek Bir Kesit.....	251
Şekil 13. TİFALDİ- İD Puanlama Formu Örnek Bir Kesit	252
Şekil 14. BGT-II'deki 16 Figür Kartı	253
Şekil 15. MOOT Kelime Anlama Alt Testinden Örnek Bir Kesit	257

8. BÖLÜM

Şekil 1. Beden Yapılarına Göre Kişilik Tipleri	271
Şekil 2. Rorschach Mürekkep Lekesi Testi Kartları.....	293
Şekil 3. TAT Kartlarından Bir Örnek.....	296
Şekil 4. CAT Kartlarından Bir Örnek	298
Şekil 5. CAT Kartlarından Bir Örnek	298

9. BÖLÜM

Şekil 1. Schwartz'ın Dairesel Değer Modeli	322
--	-----

10. BÖLÜM

Şekil 1. Psikolojik Danışma Türleri.....	353
--	-----

15. BÖLÜM

Şekil 1. Örnek Genogram ve Sembolleri	559
---	-----

1. BÖLÜM

PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME VE TESTLER

Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

İçindekiler

Psikolojik Değerlendirme

Psikolojik Değerlendirme Nedir?

Psikolojik Değerlendirmenin Amaçları Nelerdir?

Psikolojik Değerlendirme Süreci

Psikolojik Değerlendirme Araçları

Psikolojik Değerlendirme Ekibi

Psikolojik Değerlendirme Ortamı

Psikolojik Test Uygulama ve Sonuçlarını Değerlendirme

Psikolojik Testler

Psikolojik Test Nedir?

Araç Olarak Psikolojik Testler

Psikolojik Test Türleri

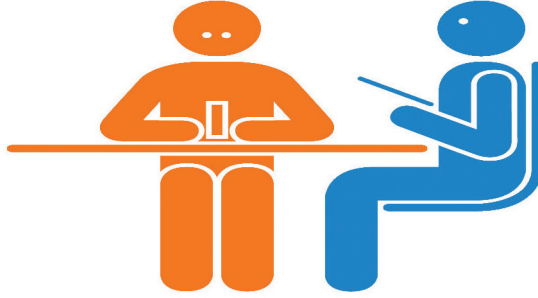
Psikolojik Değerlendirme ve Psikolojik Testlerin İlişkisi

Özet

Kaynaklar

Odak Sorular

1. Psikolojik değerlendirme nedir?
2. Psikolojik değerlendirmenin amaçları nelerdir?
3. Psikolojik değerlendirme araçları hangileridir?

Psikolojik Değerlendirme

Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen ve bu davranışların altında yatan nedenleri araştırarak çözüm önerileri sunan bir bilimdir. Wilhelm Wundt tarafından 1879'da psikoloji laboratuvarı kurulduğundan beri otoriteler tarafından bilim olarak kabul edilen psikolojide bilim olmadan önce ve bilim olduktan sonra çeşitli değerlendirmeler yapmak için birtakım uğraşlar verilmiştir. Bu uğraşlara ve araçlara geçmeden önce psikolojik değerlendirmenin ne olduğuna kısaca bakmak gereklidir.

Psikolojik Değerlendirme Nedir?

Zekâ testlerinin geliştirilmesi ile daha çok gündeme gelen psikolojik değerlendirme genel olarak bir takım test dışı teknikler ile uygulanacak test için eğitim, beceri ve deneyimi gerektiren, bu deneyimlerle birlikte uygulanmış olan birçok test ya da tekniğin sonucunu bir araya getirerek yorumlamayı da kapsayan bir süreçtir. Daha ayrıntılı tanımı ile psikolojik değerlendirme test, görüşme, durum incelemesi, gözlem vb. araçlar, özel geliştirilmiş cihazlar ve ölçme teknikleri kullanılarak toplanan verileri, psikolojik değerlendirme yapabilmek için anlamlı olarak bir araya getirmek (Cohen ve Swerdlik, 2013) ve sonuçlarını profesyonel olarak ortaya koymak olarak tanımlanabilir.

Psikolojik Değerlendirmenin Amaçları Nelerdir?

Psikolojik değerlendirmenin bir takım amaçları vardır bu amaçlar (Meyer vd., 2001):

(a) Bilişsel yetenekleri, rahatsızlığın/bozukluğun şiddeti, bağımsız yaşam kapasitesi gibi birçok açıdan mevcut işleyişi tanımlar.

(b) Danışanlarla tamamen yapılandırılmamış olan etkileşimlerin alan uzmanları tarafından kabul edilmesini, reddedilmesini ve değişiklik yapılmasını kolaylaştırır.

(c) Terapötik ihtiyaçları belirlemek, sorunları vurgulamak, süreçte (tedavide) yapılması muhtemel olan müdahaleleri belirlemeye yardım eder.

(d) Duygusal, davranışsal ve bilişsel bozuklukların ayırıcı tanılarında yardımcı olur.

(e) Müdahale ya da tedavi sürecini izlemek, başarısını değerlendirmek ve dikkat edilecek noktaları belirleyerek çözümler geliştirmekte yol göstericidir.

(f) Yasal yükümlülükleri, istenmeyen durumların tanımlanmasını ve risklerin yönetilmesini kolaylaştırır.

(g) Aynı zamanda kendi kendine bir terapötik müdahaledir. Süreçte empatik değerlendirme ve bir takım becerileri desteklemek için de kullanılır.

Psikolojik Değerlendirme Süreci

Psikolojik değerlendirme süreci sadece kullanılacak testlerin, yöntemlerin ya da araçların belirlenmesinden ibaret değildir. Bu süreç değerlendirme araçları, değerlendirme ekibi, değerlendirme ortamı, uygulama ve değerlendirme ile ilgili bir süreci de beraberinde getirir.

Psikolojik Değerlendirme Araçları

Psikolojik değerlendirme araçları, testler, test dışı teknikler (örneğin kendini anlatmaya, etkileşime ve başkalarının kanılarına dayalı test dışı teknikler, bibliyoterapi, sineterapi, hobi terapi, sanat terapisi, resim terapisi, dans devinim terapisi, müzik terapisi, vaka incelemesi, vaka konferansı, bireyle ve grupla psikolojik danışma, doküman incelemesi, ürün dosyalarının incelenmesi) teknolojik araçlar (örneğin bilgisayar, tablet, televizyon, kamera, fotoğraf makinesi, DVD, MP4) olarak sıralanabilir. Bu başlık altında testler, gözlem, görüşme, ürün dosyaları, dokümanlar, drama ve rol oynama yöntemleri, psikolojik danışma ve teknolojik araçlara kısaca değinilecektir.

Testler

Bir psikolojik değerlendirme aracı olan test, kişiye ya da kişilere ait birtakım davranış kalıplarının nesnel (objektif) ve belirli bir standarda dayanılarak ölçümüdür. Ayrıca kişilerin kişilik özellikleri, zekâsı, yetenekleri, ilgileri, değerleri, mutlulukları, mutsuzlukları, benliği, öfkesi, saldırganlığı gibi birtakım özellikleri

hakkında bilgi toplayabilmek için geliştirilmiş birbiri ile ilişkili bir bütün ya da alt ölçeklerden oluşan bir ölçme aracı olarak da tanımlanabilir. Test kelimesi çoklu anlama sahiptir. Psikolojik test terimi ise çok özel bir anlama sahiptir. Bu kitapta test, psikolojik test tanımına uyan tüm araçlara atıfta bulunmak için kullanılacaktır.

İyi bir test kullanım amacına uygun, birtakım objektif ve standart yönergeleri içeren, geçerlilik, güvenilirlik ve kullanılabilirlik gibi özellikleri içinde barındırmalıdır. Bu kitabın 5. Bölümünde detaylı olarak açıklanan bu özelliklere aşağıda kısaca değinilmiştir:

(1) *Amaca, duruma, kişiye ve yaş grubuna uygunluk*: İyi bir test hem kullanım amacına, hem araştırılmak istenen kavram ya da duruma, hem de bireyin yaşı gibi birtakım özelliklerine uygun olmalıdır.

(2) *Geçerlilik*: Bir testi kullanabilmek için öncelikle geçerli olması ve ölçülmesi istenilen özelliği hatasız ve başka değişkenlerle karıştırmadan düzgün olarak ölçmesi gerekmektedir. Bireyin ölçülmek istenen özelliğini diğer özelliklerle karıştırmadan ne derece doğru ölçtüğü ile ilgili olan geçerliliği etkileyen bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler ölçme sonuçlarının güvenilirliği, ölçme yöntemi ve madde sayısı, puanlayıcı yanlılığı ve uygulama koşullarıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

(3) *Güvenilirlik*: Bir testin ölçülmek istenilen özelliği farklı zaman dilimlerinde ve farklı aralıklarla tutarlı olarak benzer şekilde ölçmesidir. Güvenilirlik, bir ölçüğün ölçmek istediği özelliği ne ölçüde doğru ölçtüğünü, ölçüğün üretkenliğini ve sürekliliğini gösterir (Çakmur, 2012)

(4) *Objektiflik*: Testin değerlendirmesinin uygulayıcının öznel yargılarından hiç etkilenmemesi anlamına gelir. Testi değerlendiren kişilerin aynı maddelere ya da durumlara aynı puanı verecek kadar objektifliğinin ve tarafsızlığının sağlanmasıdır.

(5) *Standardizasyon*: Bir testin puanlanması ve uygulanmasının testi alan ve uygulayan her alan uzmanı için önceden standart işlem ve kurallara bağlanmasıdır. Bunun için test geliştiricileri tarafından testin uygulanma ve değerlendirilmesindeki kural, koşul ve ölçütleri içeren ayrıntılı yönergeler oluşturulması gerekmektedir (Dağ, 2005).

(6) *Ekonomik ve kullanışlı olma*: Bir test hem maliyet hem de zaman açısından kullanışlı ve ekonomik olmalıdır. Duruma ve kavrama uygun kullanılacak birçok test olması durumunda, uygulayıcı en ekonomik, en kullanışlı ve işlevsel olanını tercih etmelidir.

(7) *Norm çalışmalarının yapılmış olması*: Norm çalışması testin çok büyük gruplara uygulanarak puan aralıkları belirlenmesi ve bu puan aralıkları ile anlam

çıkarmasının kolaylaşması demektir. Test tek bir kişiye uygulandığında grup puanı ile karşılaştırılarak bir tahminde bulunulabilir.

Davranışsal Gözlem

Belli koşullar altında bireyi, sosyal bir olayı, bireysel davranışları araçsız ya da araç kullanarak, görme, izleme ve inceleme yoluyla bilgi toplamayı gerektiren bir tekniktir. Gelişigüzel, sistemli, katılımlı ve katılımsız olarak dört çeşide ayrılır (Karataş ve Yavuzer 2018):

Gelişigüzel gözlem: Neyin nerede, nasıl gözleneceğinin planlanmadan, olay veya davranış kendiliğinden ortaya çıktığı zaman doğal koşullarda, rastlantısal olarak yapılan gözlemlerdir. Okullarda öğretmenlerin ve yöneticilerin, öğrencilerin çeşitli davranışları hakkında yaptıkları genel gözlemler bu türdendir.

Sistemli gözlem: Bireylerin, belirli davranışlarının, doğal yaşamları içinde kasıtlı olarak gözlenmesine “sistemli gözlem” denir. Sistemli gözlemler bireyin bulunduğu doğal koşullarda yapılabileceği gibi özel olarak hazırlanmış yapay koşullarda da (bir laboratuvar ortamında) gerçekleştirilebilir. Denetimli ve planlı bir gözlem; neyin, niçin, ne zaman, ne kadar süre, nerede, kim tarafından ve nasıl gözleneceğinin önceden belirlenmesini gerektirir.

Katılımlı gözlem: Gözlemci kişinin; standart bir gözlem ve bilgi toplama aracı kullanmadan gözlenen kişi ile birlikte olması ya da bu amaçla olay veya faaliyete katılarak gözlemde bulunmasıdır. Böylelikle davranışlar spontane bir şekilde gözlenebilir.

Katılımsız gözlem: Gözlemci; gözlenen grup veya olayın dışında kalarak kişiyi ya da grubu dışarıdan objektif olarak gözlemlemektedir ve gözlediği bilgileri kaydedebilmektedir. Gözlenen kişi gözlendiğinin farkında değildir.

Görüşme

Görüşme, bilgi toplamanın yanı sıra kişinin davranışlarını gözlemele olanacağı da veren bir konu, durum, olay ya da kavramla ilgili kişi ya da kişilerden ayrıntılı ve derinlemesine bilgi almaya yarayan farklı çeşitleri olan, yüz yüze, karşılıklı konuşma şeklinde sürdürülen bir tekniktir. Yapılandırılmamış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış olarak üç çeşit görüşme vardır:

Yapılandırılmamış görüşme: Bu görüşmede araştırmacının belirlediği bir görüşme konusu vardır ama önceden hazırlanmış soruları yoktur. Yapılandırılmamış görüşmede amaç doğrultusunda sorular etkileşimin doğal akışı içerisinde sorulur.

Yarı yapılandırılmış görüşme: Bu görüşmede araştırmacının belirlediği bir görüşme konusu ve görüşmenin akışında soracağı sorular vardır. Bu sorular kesinlik